

Nr 2

Allmänna beredningsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder i syfte att bringa upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

I de inom riksdagen väckta, till allmänna beredningsutskottet hänvisade, likalydande motionerna I:211 av fru *Gärde Widemar m. fl.* och II:242 av fröken *Elmén m. fl.* hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om uppdrag åt lämplig myndighet att verkställa utredning om bästa sättet att bringa upplysning till såväl män som kvinnor i äktenskapets juridik och ekonomi samt föräldrarnas ansvar och barnets rättsliga ställning.

Motionärerna erinrar om att i allt väsentligt enahanda motioner som de förevarande vid två tidigare tillfällen väckts i andra kammaren, nämligen år 1951 under nr 310 och år 1953 under nr 494.

De nu föreliggande motionerna innefattar till stor del ett återgivande av de i 1953 års motion anförda motiven. I vad gäller dessa får utskottet hänvisa till innevarande års motion II:242. I sin motivering för yrkandena till 1955 års riksdag anför motionärerna utöver vad nyss angivits bl. a. att av debatterna i andra kammaren framgått, att man såväl år 1951 som år 1953 missförstått motionens syfte. Motionärerna framhåller vidare att de anser samhället — eller riksdagen — ha skyldighet att informera medborgarna om lagar, som så djupt ingriper i medborgarens liv. Syftet skulle i första hand vara, inte att minska antalet skilsmässor utan att mildra verkningarna av konflikter. För rättshjälpsanstalter och skilsmäsoadvokater kunde det även vara en hjälp att ha en framställning, som i lättfattlig och populär form och inte i för en vanlig medborgare svårbegripliga juridiska termer klargjorde förhållandena.

1951 och 1953 års motioner behandlades av andra kammarens allmänna beredningsutskott. År 1951 inhämtade utskottet yttrande över den då väckta motionen från skolöverstyrelsen och Samverkande bildningsförbunden, vilka båda tillstyrkte den. Utskottet anförde i sitt utlåtande, nr 17, att det delade motionärernas uppfattning, att det vore av vikt, att medborgarna ägde kännedom om hithörande spörsmål. Vissa åtgärder i detta syfte hade även vidtagits exempelvis genom undervisningen i medborgarkunskap i skolorna och inom det fria folkbildningsarbetet. Vidare hänvisade utskottet till »Medborgarboken», utgiven av Landskommunernas förbund, och broschyren »Äktenskapets juridik och ekonomi», utgiven av Husmodersföreningarnas

riksförbund. Slutligen framhöll utskottet som önskvärt, att man inom det fria folkbildningsarbetet måtte ägna dessa problem större uppmärksamhet och att social upplysningsfilm kunde ha en uppgift att fylla.

Utskottet avstyrkte motionen. Sju ledamöter anförde reservation.

Andra kammaren biföll utskottets hemställan.

År 1953 inhämtade utskottet yttrande över den då väckta motionen från skolöverstyrelsen och socialstyrelsen, varjämte Svenska landskommunernas förbund, Svenska stadsförbundet, Folkpartiets kvinnoförbund, Högerns kvinnoförbund, Svenska landsbygdens kvinnoförbund och Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund bereddes tillfälle att yttra sig. Yttrande inkom dessutom från Sveriges husmodersföreningars riksförbund.

Skolöverstyrelsen, socialstyrelsen samt kvinnoorganisationerna tillstyrkte motionen.

Utskottet anförde för egen del (utlåtande nr 8), att det syntes vara en angelägen samhällsuppgift att söka åstadkomma en förbättring av känslan av ansvar inför äktenskapet och familjebildningen. Man borde därvid söka sig fram på många olika vägar, varvid utskottet icke ville underskatta den betydelse kunskapen om äktenskapets juridik och ekonomi kunde ha. I vart fall kunde utökad och fördjupad kunskap i dessa ting endast vara till gagn. Den grundläggande kunskapen syntes böra bibringas i skolorna, särskilt på de något högre stadierna. Det fria folkbildningsarbetet syntes kunna göra värdefulla insatser, varjämte upplysningsfilmer och radioföredrag kunde vara av värde. Även upplysning i böcker och broschyrer kunde komma i fråga.

Utskottet fann frågan vara av den samhällseliga betydelse, att utredning borde verkställas om bästa sättet att bringa upplysning till såväl män som kvinnor i äktenskapets juridik och ekonomi samt föräldrarnas ansvar och barnens rättsliga ställning, och tillstyrkte alltså motionen.

Mot utskottets beslut reserverade sig sex ledamöter, vilka ansåg, att motionen bort avstyrkas.

Andra kammaren följde reservationen med 90 röster mot 78, och motionen avslogs således.

Utskottet. Sedan föreliggande spørsmål senast behandlades av riksdagen har en viss utveckling ägt rum beträffande de nu tillgängliga medlen för spridande av upplysning i de ämnen, som i motionerna avses. Vad först gäller skolundervisningen må framhållas, att antalet nu vid olika skolformer i bruk varande läroböcker i samhällskunskap, däri äktenskaps- och familjefrågor o. d. behandlas, är elva. Böckerna är avsedda för undervisning i folkskolans högre klasser, fortsättningskolan, realskolans och flickskolans avslutningsklasser, enhetsskolans högstadium, gymnasiet och folkskoleseminariet samt ungdomsskolorna. De frågor som i förevarande sam-

manhang är av intresse ägnas i flertalet böcker omkring 5—8 sidor. I ett hösten 1954 utkommet arbete, »Samhällskunskap för seminarieundervisningen, annan högre undervisning och det fria bildningsarbetet», lämnas fylligare framställningar av åtskilliga hithörande förhållanden i form av uppsatser av framstående fackmän. Sålunda behandlas i särskilda artiklar familjerättsliga frågor, familjens ställning, familjesociala åtgärder samt barn- och ungdomsfrågor. I flertalet läroböcker är lärostoffet kompletterat med förslag till övningsuppgifter, och i den för seminarieundervisningen sammanställda läroboken lämnas vidare värdefulla litteraturhänvisningar.

Utskottet har inhämtat att man under de senaste åren inom alla skolformer börjat giva hem- och familjefrågorna större utrymme. Utvecklingen torde gå mot en ytterligare ökning av detta utrymme. Det förtjänar även framhållas att man genom tillkomsten av ovannämnda lärobok för seminarieundervisningen torde ha erhållit ett utomordentligt underlag för folkskolläraernas utbildning i bl. a. här ifrågavarande avsnitt av ämnet samhällskunskap.

Motionärerna synes icke vilja tillerkänna skolundervisningen så stor betydelse för uppnåendet av syftet med motionerna med hänsyn till att undervisningen sker på ett så tidigt stadium. Man torde emellertid, enligt utskottets mening, böra bedöma undervisningen såsom värdefullare nu än vid de tidigare tillfällena, då motionärernas förslag framförts i riksdagen. De förbättringar i undervisningen som genomförts under de senaste åren synes kunna medföra bl. a. att de meddelade kunskaperna i större utsträckning än tidigare är levande för eleverna ännu när de ingår i äktenskap.

Vad gäller radions verksamhet för spridande av upplysning på här ifrågavarande område har utskottet genom AB Radiotjänsts programledning erfarit att man visserligen icke f. n. har några fastställda planer på program om äktenskapets juridik och ekonomi m. m. men att man har ämnesområdet under ständig bevakning och att sålunda sådana program kan förväntas. Härvidlag skulle införandet av dubbelprogram bli av betydelse.

I utlåtande över den år 1951 väckta motionen i föreliggande fråga framhöll andra kammarens allmänna beredningsutskott bl. a. att den av Landskommunernas förbund utgivna »Medborgarboken», vilken vore avsedd att av kommunerna utdelas som gåva till medborgarna på deras myndighetsdag, innehölle upplysningar i hithörande ting. »Medborgarboken» har sedan dess erhållit en väsentligt ökad spridning, och sedan en ny upplaga utkommit år 1954 har hittills 50 000 exemplar distribuerats. Man planerar till nästa år en ytterligare upplaga och har förklarat sig vilja överväga att i denna upplaga utvidga de artiklar som behandlar familjerettsfrågor o. d.

I det nyssnämnda utlåtandet av år 1951 underströks önskvärdheten av att man inom det fria folkbildningsarbetet ägnade här förevarande problem än större uppmärksamhet än hittills. Utvecklingen synes ha gått i den önskade riktningen. Antalet av de inom de olika bildningsförbunden anordnade

s. k. äktenskapskurserna, i vilka bl. a. ingår av en jurist hållna föreläsningar i familjerätt, har nämligen under de senaste åren avsevärt ökats.

Utskottet delar självfallet motionärernas uppfattning att kännedom om äktenskapets juridik och ekonomi samt föräldrarnas ansvar och barnets rättsliga ställning är av vikt, särskilt för dem, som står i begrepp att ingå äktenskap. Kunskaper i dessa ting torde dock endast eftersträvas av sådana som är intresserade härför. Genom den utveckling, varom ovan talats, torde, enligt utskottets mening, de nu tills buds stående medlen för upplysning i de i motionerna avsedda spörsmålen motsvara rimliga krav på lättillgänglighet och effektivitet, och det har syntts utskottet, att föga skulle stå att vinna genom den av motionärerna föreslagna åtgärden.

Utskottet får därför hemställa,

att de likalydande motionerna I:211 och II:242 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 februari 1955

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

PATRIK SVENSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Nilsson, Hjalmar, Jonsson, John Wiktor, Andersson, Axel, Nyström, Jansson, Erik, Persson, Johan, Holmqvist, Persson, Karl, Sörlin, fru Hamrin-Thorell* och fru Nilsson;

från andra kammaren: herr Svensson i Alingsås, fru Sjöstrand, fru Svedberg, herrar Nilsson i Bästekille, Nordkvist i Kalmar, Sehlstedt, Bark, Andersson i Ronneby, Braconier, Nestrup, Östrand* och Hansson i Önnarp.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar Andersson, Axel, och Persson, Johan, fruor Hamrin-Thorell, Nilsson, Sjöstrand och Svedberg, herrar Nilsson i Bästekille, Nestrup och Braconier, vilka ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

I överensstämmelse med vad lagberedningen uttalade vid tillkomsten av den nya giftermålsbalken vill vi i likhet med motionärerna understryka, att många äktenskap ingås tanklöst och utan tillräcklig känsla av ansvar för hemmet och barnen och att allt bör göras för att väcka och befordra kontrahenternas ansvarskänsla inför familjen. I detta syfte vore det värde-

fullt med kunskaper om de rättigheter och förpliktelser av ekonomisk och juridisk natur, som gäller äktenskap och föräldraskap.

Med tillfredsställelse hälsar vi den utökning av kursplanerna i samhällslära och hemkunskap, som skett inom såväl folkskolan som realskolan, låt vara att det är ovisst i vad mån någon mera omfattande undervisning ges i de frågor, som vi avser. Detta kan ändock icke vara tillräckligt, eftersom denna undervisning når ungdomarna på ett så tidigt stadium, att de då icke har tillräcklig mognad för att omsätta dessa kunskaper för framtiden. Men en förutsättningslös utredning bör kunna ge vägledning för hur en sådan upplysning bäst skall ske.

Då vi således är övertygade, att det är synnerligen viktigt ur både samhällets och den enskilda individens synpunkter, att den mognare ungdomen får kännedom om hithörande frågor, och då förslaget härom tillstyrkts av alla de tillfrågade remissinstanserna, däribland alla de politiska kvinnoorganisationerna, vill vi i likhet med motionärerna hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om uppdrag åt lämplig myndighet att verkställa utredning om bästa sättet att bringa upplysning till såväl män som kvinnor i äktenskapets juridik och ekonomi samt föräldrarnas ansvar och barnets rättsliga ställning.